

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Cap. 3. De præcepto de diligendo proximo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

turus Epistolam cum manipulo, & Euangelium cum stola, vel quamuis aliam actionem officio, ordinique solemniter annexam, si habet conscientiam mortalis culpe, & caret copia confessarij.

7 *QVÆST. Quæ culpa Deum offendit, qui Deum amat precise, quia ab eo accipit, vel sperat fore, ut accipiat bona, seu spiritualia, seu temporalia?* *RESP.* Mortaliter. Nau. cap. 11. n. 20. unde explicandū est Cōcil. Trident. sess. 6. Canone 26. & 31. cum ait esse hæreticum eum, qui asserit, peccatum esse virtutis actus exercere propter retributionem, secundario, & minus principaliter, minoris scilicet faciendo præmium, & remunerationem, quam Deum remuneratorem.

CAPVT III.

De præcepto de diligendo proximo. §. 1.

1 *Quis intelligitur nomine proximi.*

2 *Circa quæ tenemur proximum diligere.*

1 *QVÆSTIO.* In primis quero ex te, quem intelligis nomine proximi: *RESP.* Intelligo omnem illum qui nobiscum potest particeps esse eiudem supernaturalis finis, ac beatitudinis. Quoniam vero talis est omnis homo viuēs, siue iustus sit, siue peccator: seu fidelis, seu infidelis: aut amicus, aut inimicus: (siquidem omnes hi ex diuino gratiæ decreto ad æternam felicitatem ordinantur) omnis talis proximus est.

2 *QVÆST.* *Circa quæ tenemur proximum diligere?* *RESP.* Circa quatuor præcipue. 1. Circa necessitatem vitæ spiritualis. 2. Circa necessitatem vitæ corporalis. 3. Circa necessitatem rei familiaris. 4. Circa communia beneficia.

Quo pacto proximus est diligendus in necessitate vitæ spiritualis. §. 1.

1 *Quo*

- 1 Quo pacto proximus est diligendus circa necessitates spirituales.
- 2 Quo cum nostro detrimento.
- 3 Quæ est extrema necessitas, quæ grauis.

QUÆSTIO. In necessitate vite spiritualis ad quid tenemur? **R**ESP. Tenemur imprimis omnibus velle beatitudinem æternam, non positivè, sed ut avertant, negativè, hoc est, nulli optare beatitudinis privationem. Talis enim privationis voluntas mortale peccatum est contra præceptum istud.

Tenetur deinde proximo spiritualiter indigenti succurrere ad bona gratiæ & gloriæ.

Exemplo res erit manifesta. Est aliquis in mortis articulo, quem scio non esse confessum, nec habere copiam confessarij, habere vero conscientiam mortalis culpæ, ac proinde esse in periculo damnationis æternæ, ni illi opem feram, vocando confessarium, aut illum audiendo; si confessarius sim, teneor sub mortali eius inopiæ auxiliari.

QUÆST. Quo cum detrimento succurrentis obligat charitatis præceptum circa proximum spiritualiter periclitantem? **R**ESP. Extreme periclitanti spiritualiter proximo quilibet tenetur succurrere cum quovis dispendio, etiam vitæ corporalis, si sibi probabile est profuturum auxilium, claret ex 1. Ioann. 3. *Debemus pro fratribus animas ponere.* Quem locum divini Interpretes, sacrique Doctores de vita corporali propria, pro spirituali proximi ponenda intelligunt. Ast grauter periclitanti spiritualiter proximo, tenetur quis succurrere quando potest, cum paruo honoris, reiue familiaris detrimento: non vero cum non potest sine harum rerum magna iactura. Extra necessitatem extremam, tenentur etiam succurrere grauter spiritualiter periclitanti, quibus ex officio incumbit spirituali salutem aliorum providere, etiam cum propriæ vitæ periculo. Hinc colliges non posse Curatum fugere tempore pestis, & relinquere oves sine sacramentis: licet certo sciat se fore pestilentia inficiendum,

dum. Colliges itidem non posse Episcopum fugere tempore hæresis, & relinquere oues deceptoribus, licet districtus gladius capiti immineat, sed teneri ponere animam pro ouibus suis.

3 *QVÆST* *Qua est extrema necessitas? Quæ grauis?* *RESP.* Extrema necessitas est, cum non suppetit aliud auxilium, nisi meum, ut cum quis est inter infideles eodem errore periturus, nisi illum doceam veritatem quam solus calleo. Grauis necessitas est, cum aliud est auxilium, sed qui illud præstare possunt, nolunt. Ut cum vir nobilis propter inopiam vult filias prostituere, quam leuare alij diuites possent, sed abnuunt.

DE PRÆCEPTO FRATERNÆ CORRECTIONIS.

§. 3.

- 1 *Quale est præceptum fraternæ correctionis.*
- 2 *Quod peccatum est transgredi hoc præceptum.*
- 3 *Quas personas obligat hoc præceptum.*
- 4 *Quæ peccata cadunt sub hoc præcepto.*
- 5 *Vtrum nonnulla peccata venialia cadant sub hoc præcepto.*
- 6 *Quæ conditiones requiruntur ut obliget hoc præceptum.*
- 7 *Non licet peccata secreta proximi inquirere animo corrigendi ea.*
- 8 *Per quæ media licet pralatis inquirere subditorum vitia.*
- 9 *Quid potest confessarius circa correctionem peccati cogniti in confessione.*
- 10 *Eritne sanum petere licentiam à pœnitente pro corrigendo complice peccati confessi.*
- 11 *Si talem facultatem petat confessarius, estne illi concedenda.*

- 12 Quæ est secunda conditio necessaria ad inducendam obligationem corrigendi.
- 13 Quamvis nõ detur spes emendæ delinquentis, sed sola evitatio in posterum damni ex peccato emanantis, teneor proximum corrigere.
- 14 Quæ est tertia conditio ad inducendam obligationem corrigendi proximi.
- 15 Quando potest differrî correctio, cum iam fieri possit.
- 16 Quando licita est permissio novi peccati ad copiosorem correctionem.
- 17 Quæ est quarta cõditio requisita ad obligationem correctionis.
- 18 Qui obligantur ad correctionem.
- 19 An subditus possit fraterne corrigere prelatum secreto.
- 20 An possit publice.
- 21 Obligatne hoc præceptum peccatorem circa peccatum, in quo idem ipse est.
- 22 Quis est ordo fraternæ correctionis.
- 23 Estne talis ordo in præcepto.
- 24 Quot actibus constat fraternæ correctio.
- 25 An adhibenda sit secreta monitio circa publica peccata.
- 26 Quot sunt adhibendi testes.
- 27 Qui sunt adhibendi testes.
- 28 Cui faciendæ est denunciatio.
- 29 Ecclesiæ nomine qui intelligantur.
- 30 Si Papa delinquat, cui faciendæ est denunciatio.
- 31 Quomodo faciendæ est denunciatio.
- 32 Quomodo se gerere prelati debet cum fraterne denunciatis de crimine secreto.

- 33 Quomodo se gerere debet cum eisdem de crimine publico.
- 34 Ad quid tenetur fraterne denunciatus.
- 35 Quis ordo seruandus circa heresi infectos.
- 36 Quid dicendum de ordine correctionis fraternæ circa eos, qui renunciarunt iurifamæ.

QUÆSTIO. Quoniam ad spirituales profectum non leniter conducit fraterna correctio, locus videtur suo iure postulare, ut ea statim te interrogem. Quale igitur est præceptum fraternæ correctionis?

RESP. Naturale in primis, constat Ecclesiast. decimo septimo. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo: Nam si iuxta illud Deus iubet Deuteronomio 12. reducere ouem, aut bouem proximi errantem, multo magis eodem naturali iure præcipimur ipsum errantem proximum ab errore reuocare. Enimvero teste Philosopho 9. Ethicor. quanto mores præstant pecunijs, tanto maius auxilium ferendum in moribus, quam in diuitijs. Est etiam præceptum posituum diuinum, latum à Christo Domino. Matth. 18. Corripe eum. Et ideo illud vocat Innocent. cap. Nouit. de iudic. præceptum dominicum, & cap. Ex iuncto, de hæreticis, regulam Euangelicam. Quod temerarie negauit Angles in 4. quæst. de correct. dubit. 1. contra Innocent. supra, & Anacletum cap. Tam sacerdos, 24. quæst. 3. Promulgatum fuit à D. Paulo. 1. ad Thessalon. 5. & ad Gal. 6. Si frater præoccupatus fuerit, &c. Corripis inquietos.

2 QUÆST. Quod peccatum est transgressio huius præcepti? RESP. Ex suo genere mortale. Ita definitur capit. Consentientis dist. 38. cap. Facientis. dist. 36. Probatum ex pœna mortis exposita Roman. 1. Digni sunt morte non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus. Consentire vero, inquit Glossa, est tacere, cum possis arguere. Probatum ratione, quoniam sub mortali tenemur succurrere proximo extreme, aut grauius corporaliter indigenti, ut iam dixi, Ergo multo magis indigenti spiritualiter. Nam, ut inquit Gregor. homil. 6. in Euangel. plus est mentem

mentem in æternum victuram pabulo verbi reficere, quam ventrem perituræ carnis terreno pane saturare.

3 QVÆST. *Qua persona cadunt sub correctionem fraternam?* RESP. Licet fraternæ correctionis præceptum, eiusque ordo exprimat a Deo in solis fidelibus, tamen obligat nos circa omnes, etiam infideles, quo ad ordinem possibilem, nimirum, vt corrigamus eos intra nos, & ipsos solos: deinde vt non emendatis adhibeamus vnum, aut alterum testem &c.

4 QVÆST. *Qua peccata sunt materia fraterna correctionis?* RESP. Omnia, & sola mortalia sunt materia necessaria, siue ex malitia commissa, siue ex ignorantia, vincibili, aut inuincibili: siue corrigenti iniuriosa, aut non: siue præterita, nondum emendata, aut futura. Dixi sola materia, quia finis correctionis fraternæ est lucratio fratris: non dicimur vero lucrari, nisi perditum. Denique quia pœna correcti, & non emendati supponit peccatum graue: scilicet, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus. Denique quia peccata venialia sunt obuia, & proinde si de ijs teneremur inuicem nos corrigere, esset præceptum nimis onerosum, difficile, ac penitus impossibile. Nam tertio quoque verbo, vt aiunt, adhibenda foret admonitio, & correctio. Dixi ex malitia, siue ex ignorantia inuincibili: Quoniam licet non peccet, qui delinquit, ille tamen cuius ex officio interest ignorantis instructio, vel qui videt notabile damnum tertij, aut ipsius peccantis inaduertenter inde emanare, aut scandalum, aut notabilem irreuerentiam Dei, tenetur emendare, obuiamque procedere Dei, atque proximi offensionibus. Ad hanc ignorantiam inuincibilem de offensa Dei reducitur ignorantia inuincibilis de medio aliquo necessario ad salutem, de cuius admonitione tenemur, vt tenemur periculo salutis æternæ auxiliari.

5 QVÆST. *Dixisti sola peccata mortalia esse materiam necessariam huius præcepti, suntne etiam aliqua venialia?* RESP. Sunt quidem: nulla enim tam communis regula est, quæ exceptionem non patitur.

Supr

Sunt igitur in triplici euentu. Nimirum *Primo*, si proxime disponant ad mortale. Probatur facile, quoniam vnusquisque sub mortali tenetur eripere proximum à periculo peccandi mortaliter: sed tale est peccatum veniale proxime disponens ad mortale inaduertenter commissum, ergo, &c. Talis esset incauta adolescentis cum suspectis fœminis consuetudo, aut cum viris flagitiosa vitæ familiaritas,

Secundo, si inducat prauam consuetudinem in profitentibus perfectionem: & ideo peccat mortaliter prælatus religionis, qui licentiam venialiter peccandi religiosorum non emendat, aut coniuert non castigando notabilem regularum violationem ad nullam etiam culpam obligantium. Ratio est, quia cum secundum D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 1. religiosa vita exercitium sit virtutis, iuxta illud: *Iustorum semita quasi lux splendescens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem.* Prouerb. 4. & illud: *Ibunt de virtute, in virtutem,* &c. Psalm. 83. Hæc profusa venialiter peccandi audacia cedit in notabile detrimentum religiosæ disciplinæ, quam sartam rectam custodire tenetur ex officio. Vnde colliges, non solum obligare ex charitate, sed etiam ex iustitia. Enim vero si bona temporalia religionis profuse dissipari permittat, contra iustitiam peccat mortaliter, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 43. art. 8. ergo multo magis peccabit, si sinat dissipari bona spiritualia. Denique si peccatum veniale vergat in detrimentum notabile proximi, aut scandalum, quod non aduertat peccator. Ideo D. Paul. D. Petrum reprehendit. Gal. 2. ob solum peccatum veniale, vt Doctores ostendunt, eo loco, quod nimirum gentes inaduertenter offenderet.

6 QVAEST. *Quæ requiruntur conditiones, vt obliget hoc præceptum?* RESP. Quatuor, *Prima* peccati cognitio: hæc vero debet esse moraliter certa. Probatur ex verbis Christi. *Si peccauerit in te frater tuus,* hoc est, coram te: alioqui magna irrogatur proximo iniuria, si innocens esset. Si tamen peccatum esset grauissimum, aut cederet in damnum tertij, & multo magis si cederet in damnum commune, licet ex probabilibus solum coniecturis erueretur, licite posset corrigi à prælato, qui pastor tenetur de

de gregis damno, etiam dubio prouidere. Numquam tamen satis est habita notitia ex confessione, quia grauissima sacramento fieret offensio.

7 *QVÆST. Possimus ne fratrum peccata inquirere ad corrigendum?* *RESP.* Peccatum mortale est ex suo genere id inquirere, ita D. Thom. in 4. d. 19. *quæst.* 2. constat ex cap. 24. Prouerborum. *Ne quæras impietatem in domo iusti.* hoc est, habiti, ut iusti, & innocentis. Probat ratione, quia notabilis proximo inferitur iniuria, propter iniustam infamiam. Certum tamen est, quod prælatus, quatenus pater spiritualis est, potest, & interdum tenetur rationem viuendi subditorum ad paternè corrigendum inquirere, ita Sor. de *tegendero secr. memb.* 2. q. 3. *circa 3. conclusion.* Adrian. in 4. *quæst. de cor. frat.* ad secundum probatur ex cap. *Quamuis de reg. iur.* ubi dicitur nullam esse pastoris exculationem, si lupo comedit oues, & pastor nesciat, & propterea prælati in scriptura appellantur speculatores, vigiles, custodes, qui reddituri sunt rationem de ouibus sibi commissis. Idem dicendum de patribus carnalibus erga filiorum mores cognoscendos, & magistris circa discipulos, pædagogis circa alumnos.

8 *QVÆST. Quæ media possunt adhibere prælati ad cognoscendam vitæ rationem subditorum?* *RESP.* Possunt adhibere animaduersores, qui, quæ domi publice fiunt, deferant. Possunt generalem facere inquisitionem, de remine in singulari testes interrogando, nisi tales sint probabiles coniecturæ, ut in singulari iam aliquis fama labore incerta. Possunt loca secreta subditorum penetrare, & perscrutari, & quæ apud illos geruntur introspicere. Idem dicendum de patre, de pædago, de magistro, ac alijs, qui paternam curam de aliquo susceperunt, prout magis, minusve, ut patres habentur.

9 *QVÆST. Quid potest confessarius de peccato in confessione cognito circa complicitis correctionem?* *RESP.* contra sacramentale sigillum facit confessarius, si ex peccato per confessionem cognito procedat ad externam correctionem pœnitentis complicitis tertiæve personæ. Quin etiam licet prælatus ex eadem notitia cautior redi possit, non tamen procedet ad inquisitionem, explorationemve crimi-

ve criminis. Hæc veritas manifesta est ex doctrina de sigillo confessionis, ad quod tenemur, tam naturali, quam diuino positiuo iure, cuius fractio acerbissimis pœnis coercenda decernitur, *cap. Omnis vtriusque, de pœnit. & remiss. cap. Sacerdos. de pœnitent. dist. 7.* Sub sigillo vero sunt non solum pœnitentis crimina, sed complicitis, & tertiz etiam personæ; occasione confessionis sacerdoti, vt Deo detecta. Ita Doctores communiter cum Pal. *in 4. dist. 21. quest. 3. Ledesm. 2. 4. quest. 10. art. 5. Sor. de reg. sec. membro. 3. quest. 4.* & in speciali de prælato tenet Henr. *lib. 3. de pœn. cap. 25. §. 2.* cum multis, quos refert: Verum de licentia pœnitentis potest confessarius ad huiusmodi correctionem procedere, vt communis docet opinio *in 4. distinct. 21. Bonau. Palud. Nau. capit. Sacerdos. numer. 151.* cum alijs, sed de hac re latius in suo loco.

10. QVÆST. *Estne hac facultas à pœnitente exigenda?*
RESP. Nequaquam petenda est: quia non est medium proportionatum, cum ex se ordinatum sit ad solum ipsius pœnitentis spirituale bonum, & plerumque sequitur scandalum pusillorum, & fit onerosum sacramentum.

11. QVÆST. *Estne à pœnitente concedenda?* Minime, quia vt plurimum non cedit in bonum, imò in calumniam confessarij, & onus sacramenti. Illam vero in nullo euentu tenetur pœnitens concedere, imò potius communis est sensus, vt videbimus, posse eum dimidiare confessionem, ne complicem prodat.

12. QVÆST. *Quæ est secunda conditio?* RESP. Spes emendæ: nam vt ait Diu. Paul. 1. ad Corinth. 9. *debet, qui arat, in spe arare:* si enim nulla sit spes, *nolite, inquit Christus Matth. septimo: dare sanctum canibus,* vt Gloss. locum interpretatur. Probat, quia correctio fraterna tendit in bonum fratris, vt in finem, ergo eo cessante, saltem quò ad spem, omittenda est. Multo minus adhibenda est correctio, cum intelligitur obfutura. Ita nos admonet sapiens Prouerbiot. 9. *Noli arguere desisorem.* confirmatur, quia nulla lex obligat, etiam in singulari, cum illius finis cessat contrariæ, id est, cum ex eius obligatione sequitur oppositum fini intento. Si tamen spes sit tantum cum probabili dubio, & necessitas detur

decur extrema, vt cum periclitatur morti vicinus de ani-
mi salute, nisi conteratur: licet, inquam, ego dubitem, an
correctio sit profutura, teneor admonere: nam medicus
in periculo vitæ corporalis tenetur adhibere remedia,
quamquam probabilia.

13 QVÆST. Non datur spes emenda propria peccantis,
datur tamen spes evitandi damni aliorum ab eo emanan-
tis. exempli causa, edocet heresim quis rudem plebem: si ad-
monuero, ipse non emendabitur, impeditur tamen hereticæ
incendij conflagratio, teneor ne corrigere? R^{ESP.} Teneor sane:
Ita omnes.

14 QVÆST. Qua est tertia conditio? R^{ESP.} Oppor-
tunitas temporis. PROV. 25. Mala aurea in lectis argenteis,
qui loquitur verbum in tempore suo.

15 QVÆST. Possumne opportuno tempore prætermissa
in opportunius, aut æque opportunum tempus correctionem
differre? R^{ESP.} Si ex dilatione correctionis non se-
quitur nouum peccatum, sed tantum diuturnior mora
in eodem peccato, speratur verò resurrectio copiosior, &
firmior, bene potest correctio differri.

16 QVÆST. Possumne permittere aliquem labi in
peccatum, vt postea corrigam, & emendatior resurgat?
R^{ESP.} Quando probabiliter credo fratrem non emen-
dandum mea correctione, aut iterum relapsurum, nisi
permittatur cadere in nouum peccatum, licite possum
permittere eius lapsum, vt postea confusus, atque con-
uictus omnino emendetur. Est multorum, quos refert,
& sequitur Nau. in Sum. capit. 24. numer. 13. hisce ver-
bis. Aliquando est meritorium differre correctionem cuiuspi-
am, quousque in maius delabatur, quo aptius correctus e-
mendetur ab utroque. Probat, quia medicus corpo-
ralis interdum sinit morbum ingrauescere, vt postea me-
lius grauiori morbo medeatur, ergo idem licebit medico
spirituali.

17 QVÆST. Qua est quarta conditio? R^{ESP.} Com-
moditas corrigentis, vt scilicet corrigens possit absque
suo damno corrigere. Sed quoniam huiusmodi do-
ctrina latius patet, dicam membratim. Dico igitur pri-
mum. Præceptum correctionis obligat sub mortali, et-
iam priuatas personas cum periculo cuiusuis detrimenti

corporalis etiam vitæ, quando proximus ea indiget extreme, aut grauiſſima eſt neceſſitas communitatis, v. g. ſi hæreſis in populo diſſeminetur, aut periclitetur grauiſſe religio Chriſtiana. Prima pars probatur ex 1. Ioan. 3. *Debemus pro fratribus animas ponere.* Probatur ſecundo, quia pars potius toti, quam ſibi ipſi obligatur. Dico *Secundo.* Sub mortali tenemur graui proximorum neceſſitati per fraternam correctionem ſubuenire, cum aliquântulo corporali detrimento; quoniam iuxta ordinem charitatis bona proximi ſpiritualia noſtris temporalibus præferre iubemur. Dico *tertio.* Prælati ſpirituales, vt Epifcopi, Paſtoreſ, alijue ex officio animarum curam gerentes, grauiſſibus ſubditorum neceſſitatibus per hanc correctionem opitulari tenentur, cum quolibet temporalium bonorũ, vitæ quoque periculo, claret ex Ioanne 10. *Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis.*

18 QVÆST. *Qui obligantur ad hanc correctionem?* RESP. Præcipue prælati Eccleſiaſtici. Ita definitur *cap. Quamuis, de reg. iur.* Quia vero prælatus duplicem perſonam agit, *vnam* vt particularis eſt, *alteram*, vt perſona communis, *triplici* correctione pollet, *fraterna*; vt frater, ac alij ſubditi, *iudiciali*, vt errorum vindex, quò ad externum forum, *paterna*, vt pater quò ad forum internũ; atque de hac paterna correctione loquitur citati capituli decifio.

19 QVÆST. *Poteſtne ſubditus fraterne corrigere prælatum?* RESP. Poteſt, & tenetur ſecreto, modeſtè, & reuerenter. Ita definitur, *cap. Sicut 2. quaſt. 7* vbi ſic D. Greg. *Sicut laudabile eſt, & discretum reuerentiam, & honorem præbere prioribus, ita rectitudinis, & Dei timoris, ſi qua in eis ſint, qua correctione egeant, nulla diſſimulatione poſtponere.* Obſtare videtur D. Paul. 1. ad Tim. 5. *ſeniores ne increpaueris, ſed obſecra, vt patrem.* Verum tamen ſolam voluit cohibere ſupercilioſam frontem ſubditorum erga maiores in increpando.

20 QVÆST. *Dixiſti (ſecreto) ſi peccatum ſit publicum, nonne poſſunt, & debent concionatores publice etiam prælatum reprehendere?* RESP. Si prælatorum peccatum nullo modo vergeat in damnum aliorum, ſcandalum nimirum puſillorum, & licentiã liberius ſalutis curam abijcien-

di, quan-

di, quantumvis publicum sit, peccatum est eos nominatim reprehendere. Ita decernitur, *cap. Præfert. sacerdos, & cap. Oues. 6. quæst. 1. epist. 2. Anacleti & 2. Avaristi, & Fabiani.* Probatum facile, quoniam ex huiusmodi reprehensione solus oritur prælatorum conuentus erga subditos. Si tamen Prælatorum peccata in notabile subditorum detrimentum vergant, maiorum exemplo se se in vitijs rudentium, si moniti non resipiscant publice sunt reprehendendi, quamuis non eorum, subditorum tamen speretur emenda & spiritualis prouentus. Probatum *ex 22. ad Gal. vbi Paulus restitit in faciem Petro propter scandalizantium vtilitatem, vt aduertit D. Tho. in 4. d. 19. 2. q. ar. 2.* Probatum exemplo *Ezechielis 13. & 22. & 24.* qui acerrime inuehitur in sacerdotes. *Isai. ca. 1. qui dixit. Audite Principes Sodomorum, & Baptistæ Ioan. 3. qui Pharisæos vocauit genimina viperarum.* Denique Christi Domini facto, qui passim digito indicabat scribarum vitia: Obijcientibus vero Apostolis *Matth. 15.* Offendi his concionibus Pharisæos, respondit: *Sinite eos, cæci sunt, & duces cæcorum.* Idem suadet ratio, quia multitudinis salus præferenda est prælatorum famæ. Oportet tamen hac in re concionatores non esse præcipites in reprehendendo, neq; inani gloria popularis auræ; his obiurgationibus arridentes duci se sinant.

21. *QVAEST. Tenetur ne correctionis præcepto peccator, maxime circa peccatum in quo ipse est?* *RESP.* Tenetur, quoniam nemini sua malitia prodesse debet vt excusetur à naturali præcepto, quale est fraternæ correctionis. Hoc intellige quando peccatum est occultum, nam si propalam sit, scandalum gignitur non profectus, cui dicitur: *Hypocrita eijce prius trabem de oculi tuo, &c.* Credo equidem talem peccatorem ex hoc præcepto tenci in meliorem frugem se recipere, vt cum externo penitentiæ signo correctionem adhibeat. Quia aliter huic præcepto ex parte sua satisfacere nequit.

22. *QVAEST. Quis ordo seruandus est in fraterna correctione?* *RESP.* Quem docuit Christus Dominus. *Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum; si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium testium, stet omne verbum.*

E

Quo

Quod si non audierit, dic Ecclesie, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus

23 QVÆST. *Estne hic ordo in præcepto?* RESP. Non solum est in præcepto positivo diuino à Christo Domino promulgato, *Matt. 18.* secundum Theologorum interpretamentum, cum D. Tho. in 4. d. 19. qua. 2. ar. 3. *Aug. epist. 109. Basil. in reg. de long. ca. 46. Greg. lib. Epist. 4. epist. 82. Hieron. ad ca. 8. Matthai,* atque Canonistarum cura Innocentio, *ca. Nouit. cap. Si peccauit. de iudic.* Sed etiã in præcepto naturali, quod nos edocet proximum corrigere cum minori detrimento illius famæ, & honoris, quo possumus.

24 QVÆST. *Quot actibus constat fraterna correctio?* RESP. *Quinque.* Primus est admonitio secreta. *Carripe eum inter te. & ipsum solum.* Secundus, vnus, duorumve testium inductio, *adhibe tecum vnum, aut duos testes.* Tertius, denunciatio facta Ecclesie. *dic Ecclesia.* Quartus, Ecclesie reprehensio. Hinc supponit factum Christus Dominus, cum dicit: *Si Ecclesiam non audierit.* Quintus, compulsio ab Ecclesia per censuras, & pœnas, sit tibi, tanquam Ethnicus, & Publicanus. In quo progressu prior actus semper antecedere debet posteriorem, ex præcepto famæ conseruandæ proximi.

25 QVÆST. *Circa publica peccata estne adhibenda secreta monitio?* RESP. Ex præcepto minime, sed prætermisissis admonitione secreta, & testium inductione licitè denunciantur prælato. Patet ex 1. ad *Timoth. 5. Peccantes coram omnibus argue. Quem locum intelligit Concil. Trident. sess. 24. ca. 8. de peccatis publicis.* Probat, quia hic ordo seruari debet ad famam proximi conseruandam, hæc autem per peccati publicitatem deperdita est, ergo, &c. Deinde quia hæc peccata denunciari possunt prælato, vt iudici, ergo multo magis, vt patri.

26 QVÆST. *Quot sunt adhibendi testes?* RESP. Quamquam Christus Dominus vnus, aut duos adhibendos docuit, si tamen non sufficiant, & ex plurium adiunctione speretur correctionis fructus, plures adhiberi possunt.

27 QVÆST. *Qui sunt adhibendi testes?* RESP. Scientes peccatum, si ipsi iudicentur idonei, qui si non fuerint, adhibendi sunt inscij, quantumuis peccatum occul-

tum sit, quidquid repugnet Durand. in 4. dist. 19. quest. 4. Hen. quodlib. 6. art. 18. Aristot. lib. 3. sum. tract. 25. ca. 2. Nam quia minus videatur per inficiorum testium cognitionem fama illius auferri, auferitur in maiorem eius utilitatem, per medium iuxta diuinam dispositionem ordinatum ad fructus animæ.

28 QVÆST. Cui facienda est denunciatio? RESP. Ecclesiæ.

29 QVÆST. Ecclesiæ nomine qui intelliguntur? RESP. Prælati, & quibus alij legitimi superiores, vt parentes, magistri, domini, & similes. Ita Innocent. ca. Nouit de ind. Chrysost. ad cap. 18. Matth. & approbat communis vsus fidelium.

30 QVÆST. Si Papa delinquat, cui facienda est denunciatio? RESP. Si casum excipias hæresis (quod omen Deus auertat) circa reliqua delicta, facienda est ipsi, vt Ecclesiæ præfidi. Ita Bellarm. lib. 2. de concil. cap. vlt. ad 2.

31 QVÆST. Quomodo facienda est denunciatio? RESP. Si peccatum sit occultum, non proficientibus deobus primis remedijs, admonitione scilicet secreta, & testium adiunctione, denunciandum est prælato, vt patri, & nullo modo vt iudici, quamuis cognitum sit sub quouis secreto naturali, vel etiam iuramento non detegendi: quoniam secretum, aut iuramentum non obligat de re non facienda, quam ex præcepto facere tenemur, tenemur vero fraternæ correctionis ordinem seruare: dummodo cognitum sit extra confessionem, & viam ad confitendum. Ita Sot. qu. 5. art. lib. 5. de iust. cum multis, quos citat. Probat, quia hæc denunciatio est pars fraternæ correctionis, finis vero correctionis fraternæ, est utilitas peccatoris denunciati, non pœna.

32 QVÆST. Quomodo se gerere prælatus debet, cum fraternaliter denunciatis de crimine secreto? RESP. Potest illos paternaliter interrogare ad criminis notitiam certius habendam. Potest asperius increpare: Potest secretis pœnis, & moderatis punire, vt pater: non tamen manifestis, & duris, vt iudex. Potest contumacem, & negantem excommunicare coram denunciante, & testibus, vt discernitur capit. Nouit. de iudic. Nullo tamen modo potest

eos publica penitentia, & infamia detegere; quia prælatus tenetur consulere famę delinquentis, vt quiuis alius, nisi tam graue esset peccatum, vt in illius pœnam iuste priuaretur delinquens bono famę. Quod tamen rarissime contingit, excepto peccato hæresis, alijsque grauissimis redundantibus in perniciem communem.

33 *QVAEST. Quomodo se gerere debet prælatus cum fraterne denunciatis de crimine publico?* *RESP.* Cum fraterne denunciatis de crimine publico, aut occulto vergente in damnum commune, potest se genere vt iudex, ac proinde manifesta, & famosa peccata potest inquirere, notoria punire. Ita Conc. Trident. *sess. 24. cap. 8. de refor.* & patet, quia denunciatus tale crimen potest, & aliquando tenetur denunciare, vt iudici ad impedienda communia dāna, ergo, ipse prælatus potest procedere, vt iudex.

Quæres. quod sit peccatum publicum, manifestum, notorium, famosum. *Notorium, & publicum* est, vel publicitate facti, quando scilicet ita est propalam crimen, vt nulla tergiversatione celari possit: vel publicitate iuris, quando scilicet per iudicem fuit conuictum. *Manifestum* est, quod publice diuulgatum, fama orta à scientibus aliqua tergiversatione negari potest. *Famosum* est, quod publice scitur ex indicijs verisimilibus per infamiam. Infamia vero definitur communis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens, habitis à viris timoratis, non leuibus, ac maleuolis.

34 *QVAEST. Ad quid tenetur fraterne denunciatus?* *RESP.* Si subditus sciat se esse fraterne delatum, tenetur detegere crimen prælato, vt patri, minime vero, vt iudici. Probat, quoniam prælatus per fraternam denunciationem non habet ius interrogandi iuridice, sed paterne; ergo nec denunciatus tenetur se detegere vt iudici, sed vt patri. Qui se intelligat prælatum ex propria reuelatione processurum, vt iudicem, potest amphibologia vt, & crimen occultum negare. Ita *Sot. 5. de iust. quæst. 6. art. 2. & de secret. reg. qu. 4.*

35 *QVAEST. Quis ordo seruandus circa hæresi infectos?* *RESP.* Si denunciator hæreticum admonere potest, & certus est secretam admonitionem profuturam, nullumq; fidei, & Ecclesię detrimentum futurum, illicitum est occultum
hære-

hæreticum ad iudicem deferre. Ita D. Tho. 2. 2. q. 33. art. 1. & reliqui omnes Theologi, teste Sor. de secr. teg. memb. 2. q. 4. c. 5. de iust. q. 5. ar. 1. consentiunt canonistæ, quos affert Nau. c. Nouit & c. inter verba. Ita deniq; decreuit D. Paul. 3. ad Tit. Hæreticum hominem, inquit, post vnâ, vel alterâ correctionem deuota.

Probatum ratione, quia nulla tunc subest rationabilis causa, propter quam hic ordo omitti debeat nam ea esset, vel peccantis, vel Ecclesiæ bonum, hoc vero in nostro casu potius per secretam correctionem, quam per denunciationem acquiritur. Quoniam vero rara est moraliter certa hæc per secretam monitionem spes emendæ in hæreticis ex malitia, quin potius cautiores redduntur ad sibi, alijsq; occultius nocendum, statim sunt denunciandi. In qua præsumptione Inquisitorum edicta nituntur, quæ indistincte iubent hæreticos denunciare. Quod de heresi dixi, dico etiam de peccato quolibet, in commune damnatum redundante, quod si per secretam monitionem corrigendum non speretur, statim est deferendum. In primis, quia commune bonum famæ delinquentis anteponendum. Deinde, quia cum delinquens sit aggressor, repellitur potest cum damno ipsius, vt constabit ex propria materia ad quintum Decalogi præceptum. Idem dicendum est de peccato vergente in damnum tertij, iuxta easdem rationes.

36 QVÆST. Quid dicendum de ordine correctionis circa eos qui renunciant iuri famæ? RESP. Dico primo. In statu perfectionis, quem religiosi profitentur, possunt singuli professores, imo & vniversus ordo renunciare naturali, & Euangelico fraternæ correctionis progressui. Probatum, quia iste processus seruandus est, ne lædatur alterius fama: sed vnusquisque dominus est suæ famæ, saltem in perfectionis finem, ergo, &c. Quamobrè falso dixit Bannes. 2. 2. q. 33. art. 8. dub. 2. ad 7. non esse expediens, vt tota communitas renunciet ordini correctionis fraternæ. Dico secundo. Prædicta renunciatio fieri intelligenda est circa denunciationem faciendam Prælato, vt patri, nequaquam vt iudici. Aperte deduci videtur ex naturali æquitate, quæ ostendit neminem sui, tam acerbum vindicem extitisse, vt isti iuri plusquam ad spi-

ritualem profectum renunciauerit. Dico *tertio*. Huic iuri nunquam fuit renunciatum circa peccata dicti, aut facti contra eum praelatum, cui fit denunciatio: hæc enim huic praelato denunciare, peccatum susurrationis est, vt docet D. Thom. in 4. dist. 19. quæst. 3. artic. 1. & 2. *Susurro vero, & bilinguis* Ecclesiast. 28. *maledictus*. Facienda igitur est huiusmodi denunciatio alij superiori, non eidem, de quo detractum est. Dico *quarto*. Huic iuri renunciato non obstat secretum naturale, etiam iuramento asseritum. Quantumuis enim quis promiserit secretum, non tenetur illud hac in re seruaer, quoniam non valet iuramentum factum de non seruanda regula perfectionis, qualis est, quæ hanc denunciationem iubet.

Quo pacto proximus est diligendus circa vitam corporalem. §. 4.

- 1 *Quantum diligere tenemur proximum necessitate vitæ corporalis.*
- 2 *An quis pro seruanda proximi vitæ, possit suam amittere.*

1 **Q**UESTIO *Quomodo, & quantum diligere debemus proximum in necessitate vitæ corporalis?* RESP. Quamquam in spiritualibus potius nos diligere, quam proximum tenemur, in corporalibus tamen minime; atque ita exponere possumus nostram vitam corporalem, pro vitæ corporali proximi. Ita communis opinio.

Dico igitur. Extreme proximo constituto in temporalis vitæ discrimine, tenemur etiam cum dispendio graui rei familiaris succurrere. Verbi gratia. Est quis inter fideles occidendus, nisi reddat centum aureos, ad eum, qui eos habet, tenetur eos offerre, vt innocens liberetur à morte. Hinc colliges eum, qui scit aliquem iniuste dampnari ad mortem, nisi ferat testimonium innocentis, teneri illud ferre, etiam si iter facere nequeat, nisi cum magna expensarum iactura. In graui necessitate, vitæ solum

æ solum tenemur succurrere, cum possumus, absque nota
tabili detrimento rei familiaris.

2 **QVAEST.** *Potestne quis succurrere proximo extreme
periclitanti de vita corporali cum propria vita dispendio?*
RESP. Potest, & est actus bonus, & meritorius. Verbi
gratia. Sunt duo in mari, non suppetit, nisi vna tabula ad
salutem, quæ duos non capit, possum proximo illam re-
linquere; refert Bannes. 2. 2. qu. 26. art. 4. Hoc tamen in-
tellige, nisi persona sit publica, ex qua dependet bonum
commune, nam si talis tabulam habeat, grauitèr peccat
eam dando. Si non habeat, alter, qui habet, relinquere
illi tenetur, Probatèr facile, quia commune bonum an-
teponendum est cuius particulari.

Quo pacto proximus est diligendus circa
rem familiarem. §. 5.

1 *Quantum diligere tenemur proximum in necessitate
rei familiaris.*

1 **QVAEST.** *In necessitate rei familiaris proximi ad quid
tenemur?* **RESP.** Proximo constituto in extre-
ma rei familiaris penuria, tenemur succurrere, et-
iam ex necessarijs ad statum. Proximo in graui rei fami-
liaris inopia constituto solum tenemur succurrere, ex
superfluis ad statum.

Quo pacto diligendus est proximus
circa communia benefi-
cia. §. 6.

1 *Quantum tenemur diligere proximum circa benefi-
cia communia.*

1 **QVAESTIO.** *Quid circa communia beneficia dicen-
dum putas?* **RESP.** Proximo, etiam inimico,
non possumus subtrahere communia beneficia,
B 4 in qui-

in quibus habet cum alijs eandem causam, & rationem. V.g. Salutas hos in coronide, propter quos tranfis, debes etiam salutare proximum inimicum. Facis eleemosynas publicas, quibusuis pauperibus accedentibus, quia distributor es bonorum communium, non potes eleemosynam proximo pauperi denegare, quia inimico. Fundis preces pro omnibus istius vrbs, aut Regni, aut loci, non potes non pro inimico orare.

Quo pacto inimici diligendi. §. 7.

- 1 Qua signa amoris ostendere tenemur inimico.
- 2 Anteneamur inimico remittere iniuriam.
- 3 An liceat aliquando odisse inimicum.
- 4 An liceat proximo malum exoptare.

1 **Q**VÆST. *Qua charitatis signa inimico sunt ostendenda?* RESP. Particularia beneficia, quæ solent amicis exhiberi, vt familiares colloquutiones, non tenetur quis inimicis exhibere. Ac proinde semoto scandalo, non tenetur eos alloqui, quamuis antea sæpe sæpius familiariter alloqueretur. Neque item munuscula mittere, quæ mittere solebat.

2 **Q**VÆST. *Tenemurne inimicis iniuriam remittere?* RESP. Tenemur quoad odium, & animi exulcerationem, non tamen quoad satisfactionem: ita quod amoto odio personæ potest zelo iustitiæ exigi satisfactio, vsque ad suspendium. Ita D. Thom. 2.2. qua. 25. art. 8. & 9. & cum eo Nau. in sum. cap. 14. num. 25.

3 **Q**VÆST. *Potestne aliquando inimicus odio haberi?* RESP. Nequaquam ratione personæ; potest vero ratione improborum morum, ita vt non personam, sed morum improbitatem detestemur. Sic regius Vates de seipso fateatur: *Inimicos odio habui. Psal. 118.*

4 **Q**VÆST. *Possumus aliquando proximo malum exoptare?* RESP. Ob spirituale bonum possumus proximo desiderare corporale malum, vt infirmitatem corporis ad salutem animæ ex ea prouenientem. Item ob spiri-

spirituale bonum aliorum licet alterius mortē expetere, ut mortem hæretici, veneno hæresum alios inficiētis, ne pestis longius serpat. Item zelo iustitiæ possumus desiderare malefactorum punitionem, ut criminibus via intercludatur.

De amore parentum erga filios
suos. §. 8.

¶ *Quibus in rebus tenentur parentes ostendere amorem filijs.*

QUÆSTIO. Circa qua tenentur parentes ostendere amorem filijs? **R**ESP. Circa quatuor. In primis circa congruam sustentationem: tenentur enim sub mortali illos, etiam naturales, & spurios alere, cum possunt. Quamobrem peccat graviter, qui ægrotum filium ad hospitale domum remittit: aut paruulum ad ostia ciuitatis exponit, aut finit stipem ostiarum corrogare. Ita Sylu. verbo filij. §. 21. Mol. de primog. 1. cap. 15. nu. 53. Gu-tier. lib. 1. pract. q. 109. Secundo. Circa legitimæ conseruationem, nam peccat graviter filiorum legitimam notabiliter minuendo gratuitis donationibus, aut fictis onerosis contractibus, qui re vera sunt donationes, ut docet Iason. L. ex hoc iur. ff. Potest tamen illam minuere donationibus remuneratorijs, & contractibus veris onerosis. Remuneratio vero non consistit in indiuisibili, sed potius vera gratitudo donum excedit remuneratione, ut adnotauit D. Tho. 2. 2. q. 106. art. 6. ad 3. 1. Tertio. Circa spiritualia, & ideo peccant non eos edocendo Christianam doctrinam; non eos cogendo seruare Dei præcepta, & Ecclesiæ; non eos à prauis consuetudinibus, & peccandi occasionibus amouendo. Et ideo quotiescunque filij peccant, vel sunt in periculo peccandi propter parentum incuriam, toties parentes peccant. Quarto. Circa correctionis pœnas, eas enim ita tenentur moderari, ut non inferant notabile nocumentum, nam illud inferendo, vel ex odio puniendo, charitatem lædunt, ut alij. Moderatam vero pœnam infligere possunt, non solum ad euitandum

dum futurum peccatum, sed etiam ad puniendum præteritum.

De amore filiorum erga parentes. §. 9.

- 1 Quando peccat filius contra præceptum de diligendis parentibus.
- 2 An filio potius, quam parenti teneatur filius succurrere.
- 3 An potius patri, quam matri teneatur filius succurrere.

1 **Q**UÆSTIO. Quando peccat filius contra præceptum de diligendis parentibus? **R**ESP. In primis quando eos ira dure, & superciliosa fronte alloquitur, ut videatur odisse. Ita Angel. verb. filius, num. 30. Sylu. verb. filij §. 22. Secundo, quando illis in magna necessitate constitutis non auxiliatur, cum potest. Neque eum excusat, quod pater alere vitam possit per sordidam artem, quam callet, cum sui staturque dedecore. Probatum aperte, quia parentum, & filiorum amor mutuis conditionibus exercetur, sed parens filio in tali necessitate constituto tenetur succurrere, ergo & filius parenti. Quod ita verum est, ut peccet mortaliter filius, si patre in tali necessitate relicto religionem ingrediatur, teneaturque egredi, si aliter illi mederi non potest. Si vero illa necessitas post religionis ingressum euenit, quamvis egredi non teneatur, succurrere tamen tenetur. Auctores pro hac sententia afferam ad 2. Decalogi præceptum.

2 **Q**UÆST. Cui tenetur filius succurrere, parenti an filio? **R**ESP. Si uterque in extrema necessitate fuerit, potius parenti, quam filio. Ita D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 9. ad 3. quia maius bonum à parentibus accepit, quam à filijs. Si autem necessitas sit infra extremam, potius filio, quam parenti. Ita Roder. cum alijs cap. 14. n. 9.

3 **Q**UÆST. Patre, & matre in equali necessitate constitutis, cui eorum tenetur filius succurrere, cum ambobus non potest? **R**ESP. Illi, à quo maiora beneficia, & amoris signa accepit: Ita D. Thom. & Bannes citato loco art. 10.

Si

Si vero ab utroque æqua beneficia accepit, prius patri, quam matri.

Qui manifestè peccent contra hoc præceptum. §. 10.

I *Qui peccent contra præceptum de diligendo proximo.*

I **Q**UÆSTIO. *Qui manifestè peccat contra hoc præceptum?* RESP. Qui proximum excludit à communicatione generalium orationum, quas pro communi fundit, ut notat D. Thom. 1. 2. q. 3. art. 3. Qui res suas corporales antefert bonis proximi spiritualibus. Qui proximum non reprehendit, cum debet, vel de eo non denunciatur ad bonum commune Reipublicæ, vel particulare ipsius, aut tertij innocentis, ut dixi in materia correctionis fraternæ. Qui ob offensam odio, & rancore illum prosequitur. Qui potens impedire, ne alius mortaliter peccet sine proprio incommodo, dedecore, & verecundia, non impedit. Qui suo consilio, favore, aut ope, causa alij est peccandi mortaliter. Qui non vitat scandalum passuum proximi, cum potest absque notabili proprio detrimento, veluti occasionem, in qua fornicatur iter ademerit, & similes.

CAPVT IV.

De primo Decalogi præcepto. §. 1.

Non habebis Deos alienos coram me.

I *Quibus actibus Deum colimus.*

I **Q**UÆSTIO. *Quibus actibus Deum colimus?* RESP. Tribus, fide, spe, charitate, virtutibus Theologicis, & religione virtute morali: de singulis roga, paratus enim sum respondere.

De